

MAGTENS GALLERI

Dansk Forvaltningskunst

MAGTENS GALLERI

REDAKTØR: Arne Gaardmand

ARRANGEMENT: Arne Gaardmand, Bill Rathje, Lars Rugaard og Erik Valeur

KATALOG & Udstillingkoncepter: Bill Rathje

IdÉ, KATALOG & RE-WRITING: Erik Valeur og Lars Rugaard

RESEARCH & KONCEPTUDVIKLING: Anders-Peter Mathiasen

RESEARCH & DETAILSTUDIER: Niels Christiansen, Kim Faber og Martin Østergaard-Nielsen

UVURDERLIG BISTAND: Hans Drachmann, Erik Eisenberg, Jakob Elkjær,

Christian Lindhardt, Allan Nagel, Ole Krarup, Kurt Strand, Ulrik Dahlin, Jesper Tholl,

Morten Bohr og Preben Wilhjem

LAYOUT & Udstillingskoncepter: Martin Haubek og Anders Maibjerg Frandsen

SCANNING OG TRYK: Anton M Jensen

SÆRLIG TAK TIL: Morgenavisen Jyllands-Posten, Politiken, Aktuelt, DR-Dokumentar,

Fak2eren, TV-A, express og Radioens Dokumentargruppe

INITIERET & SPONSORERET AF: Enkefru Plums Støttefond

LÆS DE UFORKORTEDE DOKUMENTER: www.konceptionisterne.dk

KATALOG-EKSPEDITION: Mille Rode, Fællessekretariatet, Dronningensgade 14, 1420

København K TLF: 32 95 44 17 FAX: 32 95 44 18 E-MAIL: fredsfonden@inform-bbs.dk

ISBN 87-987073-0-2

ANDEN UDGAVE DECEMBER 1998

INDHOLD

FØRØRD	7
INDLEDNING	8
BREVET FRA HANSEN #01	12
DEN FALSKE MELODI #02,#03,#04	14
KÆRE POUL #05	20
GRUNDLOVS-BREVET #06	22
DET STORE PROSPEKT #07	24
EVANGELISTERNES OPHAVSRET #08	26
KØB DANSK-KLAUSULEN #09	28
POINT-OF-NO-RETURN #10,#11	30
NYRUPS TASK FORCE #12	34
DEN NATLIGE TELEFAX #13	36
FÆRØ-KONCEPTET #14	38
I. APRIL-NOTATET #15	40
REGERINGSERKLÆRING AF 1968 #16	42
STAMPE-BREVET #17	44
RUSSISK ROULETTE #18	46
BARNETS NAVN #19	48
NØRREBRO-KOMMISSORIET #20,#21,#22	50
BOXEN OG DET BLÅ HUS #23	56
KÆRE CLAES #24	58
AFSLAG PÅ AKTINDSIGT #25	60
AFSLAG MED HÅNDGRANAT #26	62
KANINER PÅ SPRINGTUR	65

FORORD

MAGTENS GALLERI

Forvaltningskunst i Danmark

DET ER EN STOR GLÆDE at kunne præsentere en ny og hidtil upåagtet kunstretning for et større dansk publikum – nemlig forvaltningskunsten, repræsenteret ved sammenslutningen *Konceptionisterne*.

Forvaltningskunsten har ganske vist eksisteret i mindst et halvt hundrede år – og der er endda eksempler på endnu tidligere værker, der tydeligt peger frem mod idag – men den har i overensstemmelse med sin natur levet sit eget diskrete liv.

FLERE AF VÆRKERNE har opnået kortvarig berømmelse i aviser, radio og fjernsyn. Det gælder ikke mindst værker, som er opstået i forbindelse med spektakulære begivenheder i dansk politik.

Her kan blot nævnes det frugtbare miljø, som omgav den landskendte tamilsag, ligesom en række fremragende skitser og senere fuldt udviklede værker blev resultatet af den megen debat om de store brobygningsprojekter. Med til at synliggøre denne særlige niche af den danske kunstscene har også været de såkaldte banksager, hvor konceptionister i både offentlig forvaltning og privat virksomhed har haft overraskende gennemslagskraft og vakt berettiget opmærksomhed.

Men det er hidtil blevet ved det rudimentære, det enkeltstående og afgrænsede.

FORVALTNINGSKUNSTENS ADELSMÆRKE har altid været diskretion, en tilbageholdenhed, der næsten kunne tolkes som beskedenhed.

Med udstillingen Dansk Forvaltningskunst gøres der for første gang op med denne tradition. Ikke efter udtrykkeligt ønske fra kunstnerne selv, men ud fra den forestilling, at andre end en snæver kreds af embedsmænd og politikere bør stifte bekendtskab med forvaltningskunsten i en tid, hvor genren får stadig flere udøvere.

Kreativiteten, fantasien og energien fortjener et langt større publikum.

De udvalgte værker giver et samlet indtryk af *Konceptionisternes* særlige virkemidler og fælles arvegods i et noget mere tidssvarende rum end det, der hidtil har været udgjort af flygtige avisforsider og aflåste arkivskabe.

FLERE AF VÆRKERNE er venligst udlånt af danske nyhedsmedier, andre er hentet hos private samlere – og enkelte er kommet for dagens lys med hjælp fra ministerier og styrelser.

En særlig tak tilstiles Ombudsmanden, uden hvis utrættelige indsats for synliggørelse af dansk forvaltningskunst, vi næppe kunne præsentere disse mange, spændende værker, der hver for sig fortæller deres helt egen historie.

UDSTILLINGSGRUPPEN

Arne Gaardmand, Bill Rathje, Lars Rugaard & Erik Valeur

INDLEDNING

KONCEPTIONISTERNE

Værker, visioner og virkelighed

DET ER SAMMENKNYTNINGEN af realitet og subjektivitet i kunstnerisk handling, der gør *Konceptionisterne* til en legendarisk kunstnersammenslutning.

Igennem et halvt århundrede har dens udøvere udviklet en særdeles selvstændig metaforik, der gør det muligt visuelt at erfare det, som ikke altid lader sig formulere verbalt.

DET DREJER SIG i de mest gennemførte værker ikke om en blot og bar gengivelse af virkeligheden, men om en forøgelse og dramatisering af denne. Ofte i et formsprog, der både henrykker beskueren og inspirerer åndsfæller blandt nære kolleger til videreudvikling af eksisterende kunstneriske koncepter.

Et ægte koncept, som har fået næsten mytisk karakter og som for længst har fundet plads i forvaltningshistorien, er værket 'Den Falske Melodi' (KUNSTVÆRK #03). Her har en af det seneste tiårs fremmeste konceptionister, Frederik Schydt, med enkle virkemidler transcenderet ministerielle realitetserfaringer i en kunstnerisk dynamik, der gør det svært eller næsten umuligt at få øje på en umiddelbar forbindelse til virkeligheden – forstået som det, der vil kunne genfortælles i en konkret, entydig sammenhæng.

Gennem den finurlige formulering "*mindst uforsvarligt at nedprioritere*" bibringer han på en og samme tid beskueren indtrykket af en igangværende, omend langsom, sagsbehandling – og en tilstand, der grundlæggende er præget af ansvarlighed. En illusion, der mesterligt udbygges med kunstnerens utvetydige beklagelse af sagens "*betydelige belastning for de umiddelbart involverede*".

Her anskueliggøres kunstnerens subjektive tilstedeværelse og næsten emotionaliserende nærhed, uden at intimidere den kunstneriske distance, der er en ubetinget nødvendighed, både i værk og i virkelighed.

DETTE KONCEPT BLEV af samtidige konceptionister videreudbygget med kreative nyskabelser som: "*ressourcestyring*" og "*nedjustering*", og epoken fik sin kulmination i det berømte mundtlige udsagn fra en af gruppens store mæcener, Poul Schlüter, der i 'Gulvtæppetalen' fra 1989 skrev såvel kunstnerisk som politisk historie med udsagnet: "Der er ikke fejlet noget ind under gulvtæppet!".

Disse værker, som blev kendt under fællestitlen 'Tamilsagen', demonstrerede for første gang for en større offentlighed forvaltningskunstens vældige spændvidde.

For kendere var der tale om en billedliggørelse af denne kunstretnings første og vigtigste virkemiddel: **Illusion gennem fortielse**. Og med andre af forvaltningskunstens tidlige, berømmede værker in mente (se 'Brevet fra Hansen'), må dette dictum siges at udgøre den rendyrkede og oprindelige konceptionalistiske grobund.

Måske er det flottest udtrykt af konceptionisten Claus W. Tørnøe, da han i et interview om sammenhængen mellem den virkelighed, han selv befandt sig i, og et givet illusionalistisk værk,

fastslog – at der ikke nødvendigvis består "nogen sjælelig forbindelse mellem min underskrift på et juridisk dokument og dokumentets indhold."

MEN EFTER VEDHOLDENDE kritik, som mange af epokens store nyskabere fandt uretfærdig - mente ikke, at kritikerne tog højde for den æstetisk og eksperimenterende værdi af det nyvundne terræn – knopskød deres frugtbare miljø med et mere tidssvarende koncept, der blev videreudviklet af alle førende 90'er-konceptionister: **Illusion gennem forædling.**

Efter dette koncept skal et værk med overbevisende kraft formidle et hyperautentisk billede af virkeligheden til betragteren. Kunstneren medtager alle komponenter og detaljer fra den virkelighed, værket prætenderer at gengive. Det være sig en tilstand eller et hændelsesforløb.

Under nøje overholdelse af dette krav skaber kunstneren illusion gennem ganske små forskydninger i informationernes rækkefølge og oplysningernes betoning, gennem tilsyneladende betydningsløse ændringer af ord og sætningskonstruktioner og med anvendelsen af indbyggede, usynliggjorte konklusioner (f.eks. storværket 'Rigsadvokatens redegørelse om Nørrebro-sagen').

Det er et særkende for disse konceptionister, at de anser den klassiske **udeladelse** og den direkte **løgn** for alt for gennemskuelige virkemidler.

Lykkes den kunstneriske proces, åbnes en usynlig dør til en alternativ virkelighedsdimension, som iagttageren intetanende træder ind i. Her tror betragteren sig omgivet af faktuelle og konkrete informationer og opdager derfor ikke konceptionistens subjektive, men usynlige, tilstedeværelse. Det kendetegner nogle af de mest vellykkede værker, at det oplevede rum i virkeligheden er helt tomt – heri består illusionen – mens værket på overfladen bevarer en usædvanlig vitalitet og kunstnerisk kvalitet.

Et af de mest beundrede eksempler på denne teknik findes i det komplette og helt unikke 90'er-værk 'Nørrebro-Kommissoriet' (KUNSTVÆRK #20), som er til stadig diskussion blandt kenderne. Ingen har til dato kunnet afgøre, om der eksakt eksisterer to, tre eller endnu flere virkelighedsrum i de få, perfekt sammenstykkede linier.

Værket blev færdiggjort på kun seks dage af kunstnergruppen Jensen, Jensen, Reimann og Lunn, der i en række andre sammenhænge så at sige har blandet blod på paletten og har konciperet og udstillet, både sammen og hver for sig. Denne gruppe af erfarne konceptionister kendes også inden for sammenslutningen som 'Ny-Illusionisterne'.

FOR DE STORE profiler i både den klassiske og den ny-illusionalistiske tradition gælder deres uløselige binding til en anden af forvaltningskunstens centrale strømninger – den evasive: **Undvigelse gennem benægtelse.** I daglig tale karakteriserer udøverne af denne kunstgren deres særlige teknik som 'abekastning', fordi de under en pludselig krise, i et stærkt kreativt-klaustrofobisk rum, skal aflede beskuerens opmærksomhed fra kunstneren selv ved at smide ansvaret – 'aben' – så langt væk som muligt.

Dette koncept tvinger så at sige den næste konceptkunstner i rækken til at tænke endnu mere kreativt, således at en serie værker ofte fødes på ganske kort tid i meget smukke forløb, der også demonstrerer en for kunstsammenslutningen ganske forfriskende individualitet.

Blandt de erfarne udstillere er konceptionister som Nilas, Jarlov, Mølgaard, Lunn, Lykstoft Larsen, Kofoed-Hansen, Hesselbjerg og Stampe – sidstnævnte er en af konceptkunstens be-

klageligt få kvindelige udøvere. Tilsammen benævnes de ofte blot 'Hamristerne' efter den amerikanske chimpanse **Ham**, der i 1961 blev skudt ud i rummet med en fart af 8000 km/t.

KONCEPTIONISTERNE ARBEJDER OFTE i grupper, og et særkende ved den klassiske stil er værker, der er blevet til efter den såkaldte 'mahognibords-metode', i en for iagttageren ukendt vekselvirkning mellem flere kunstnere – så at sige ved fælles inspiration, hvor flere kunstnere koncipierer det samme værk.

Ofte fremtræder det endelige værk kun med et eller to navne - og i visse tilfælde endda med navn på den samler eller mæcen, der har bestilt kunstværket - men som kun har åndelig andel i det. I sådanne tilfælde er det kun særlige kendere, der har dybere indsigt i værkets tilblivelse.

Dette har i de senere år ført til en ny og langt mere selvbevidst forvaltningskulturel strømning, hvis udøvere går under betegnelsen 'Aktionisterne', der tilstræber **vision gennem aktion**. Disse dristige konceptionisters mål er igangsættelse af hele hændelsesforløb gennem konkret, kunstnerisk handling. Således at virkeligheden i sidste ende kommer til at forme sig efter kunstnerens subjektive visioner – og dermed også i sit slutableau vil retfærdiggøre den ofte ret voldsomme skabelsesproces.

En betingelse for succes er almindeligvis, at studier til værket ikke slipper ud til det brede publikum i utide, ligesom selve værket først kan udstilles flere år efter færdiggørelsen.

Teknikken mestres ikke mindst af en række unge, nye talenter, men også ældre og mere erfarne konceptionister kan være med. Et magtfuldt eksempel er 'Nyrups Task Force' (KUNSTVÆRK #12), hvor Jørgen Rosted prunkløst, men effektivt så at sige føder en hel stribe af begivenheder, der i sidste ende vokser sammen med værkets grundidé i en smuk symbiose, i dette tilfælde befolkningens tilslutning til Amsterdam-traktaten.

ET ANDET VÆRK, der især i den unge generation har fået næsten kultagtig status, er 'Point-of-no-return-notatet' (KUNSTVÆRK #11), hvor den unge konceptionist, Kurt Bligaard Pedersen, på forunderlig vis – og på næsten ingen plads – får stillet scenen for en total rydning af et parcelhuskvarter i Tårnby ved København:

"Det indstilles derfor, at der hurtigst muligt tages de nødvendige politiske beslutninger omkring de danske landanlæg, således at arbejdet i "marken" for alvor kan komme i gang" – afrunder kunstneren en bidende klar fremstilling af Øresundsbroens problemer, idet han insisterende vælger den geniale understregning af sætningens helt centrale ord. Værket rydder – bogstaveligt talt – kysten for den sidste blokering af Øresundsforbindelsen.

Der er, som det fremgår, ofte tale om en helt jordnær og ubesmykket logik – formidlet med en ungdommelig og radikal subjektivitet, som kunstneren med næsten fysisk kraft imploderer i omgivelserne. Sådanne værker har været med til at give denne gren af sammenslutningen betegnelsen 'Realisterne'.

Firsernes relative forsigtighed er afløst af senhalvfemsernes bastante og tempofyldte insisteren, ikke mindst opmuntret af retningens åndelige mæcener, der skal findes blandt folk som Poul Nyrup, Mogens Lykketoft, Marianne Jelved og Frank Jensen.

SAMMENSLUTNINGEN AF KONCEPTIONISTER er i dag en voksende og helt centralt placeret gruppe, der ofte er gået egne veje, men som alligevel formår at fortætte det foranderlige og ubestående til en kunstnerisk form.

Denne udstilling rummer værker fra fem årtiers forvaltningskunst i Danmark, men hovedvægten ligger i nutiden, hos de nulevende kunstnere. Nogle udstiller ikke i år, men de fleste af dem er nævnt bagest i kataloget.

Netop i disse år strømmer en helt ny generation af unge talenter ud af universiteterne til deres foretrukne boltrepladser – ministerierne, direktoraterne og de statslige aktieselskaber – i et antal som aldrig før.

Skrevet over de lokkende porte står bestandigt den klassiske konceptkunsts manende og berømte sentens - således som den blev formuleret af Frederik Schydt i Tamil-retten ved dette årtis begyndelse, og hvorefter udfordringen er, at *"skulle fabrikere en juridisk holdbar begrundelse (...) for en juridisk uholdbar beslutning."*

De nye talenter vil uden tvivl fortsætte nuanceringen af disse oprindelige koncepter og selv opfinde nye, magtfulde former, som ingen i dag har fantasi til at forestille sig.

Arne Gaardmand